

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAR

ALFATLI VE DİĞERLERİ/ TÜRKİYE

(Başvuran Mahmut Memduh Uyan hakkında)

(Başvuran no. 32984/96)

30 Ekim 2003

STRAZBURG

NİHAİ

24/03/2004

Bu karar, Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde yer alan şartlar dâhilinde kesinleşecektir. Şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Başkan,

G.RESS,

Yargıçlar,

I.CABRALBARRETO,

L.CAFLİSCH,

R.TÜRMEEN,

B.ZUPANČIČ,

H.S.GREVE,

K.TRAJA,

ve *Daire Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Mr M.VİLLİGER'in katılımıyla 9 Ekim 2003 tarihinde Komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Üçüncü Bölüm) ("Mahkeme"), yukarıdaki başvuruya ilişkin olarak gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ("Komisyon") önünde Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Türk vatandaşları olan Ali Alfatlı, Haşim Aydınca, Nusrat Safa Akyürek, Ahmet Asena, Mahmut Memduh Uyan, İbrahim Levent Saçılanateş, Mehmet Kaplandur, Nevzat Cömert, Özgür Şahin, Bülent Forta, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Höke, Mustafa Aslan ve Sedat Göçmen isimli kişiler tarafından ("başvuranlar") 7, 8, 12, 18, 24 ve 25 Haziran 1996 tarihlerinde yapılan başvurudan (no. 32984/96) ibarettir.

2. Başvuranların tamamı, aleyhlerinde açılan ceza yargılamalarının, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde gerekli kılındığı gibi makul süre içerisinde sonuçlandırılmadığından şikâyetçi olmuştur.

3. Başvuranlar Haşim Aydınca, Nusrat Safa Akyürek, Ahmet Asena, Mahmut Memduh Uyan, İbrahim Levent Saçılanateş, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Hke, Mustafa Aslan ve Sedat Göçmen, bağımsız ve tarafsız olmayan Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yargıldıkları için Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

4. Başvuranların tümü, mahkemelerin haklarındaki mahkûmiyet kararlarını baskı altında polise verdikleri ifadeler temelinde vermesi gerekçesiyle Sözleşme'nin 6 § 1. maddesi kapsamında adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

5. Başvuran Sedat Göçmen, ayrıca Sözleşme'nin 6 § 3 (b) hükmü uyarınca, savunmasının hazırlanmasında yeterli zaman ve imknlara sahip olma hakkından mahrum edildiğini ne sürmüştür.

6. Başvuranlar Haşim Aydınca, Nusrat Safa Akyürek, Ahmet Asena, Mahmut Memduh Uyan, İbrahim Levent Saçılanateş, Bülent Forta, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Hke, Mustafa Aslan ve Sedat Göçmen, tutuklu bulundukları süre boyunca çeşitli kötü muamele eylemlerine maruz kalmalarından şikâyetçi olmuşlardır. Sözleşme'nin herhangi bir maddesine atıfta bulunmamış ve tutuklulukları esnasında maruz kaldıklarını iddia ettikleri muamelenin ne olduğunu belirtmemişlerdir.

7. Dava, Sözleşmeye Ek 11 No'lu Protokol'ün 5 § 2. maddesi gereğince, 1 Kasım 1998 tarihinde Mahkemeye gönderilmiştir.

8. Mahkeme, 23 Kasım 1999 tarihinde, başvuranların Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki cezai yargılamaların uzunluğuna ve başvuranlar Haşim Aydınca, Nusrat Safa Akyürek, Ahmet Asena, Mahmut Memduh Uyan, İbrahim Levent Saçılanateş, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Hke, Mustafa Aslan ve Sedat Göçmen'in Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil şekilde yargılanma haklarının ihlal edildiğine

ilişkin şikâyetlerini Hükümete bildirmiştir. Mahkeme, başvurulanlardan Sedat Göçmen'in savunmasının hazırlanması için yeterli zaman ve imkânlardan faydalanamamasına ilişkin şikâyeti de Hükümet'e bildirmiştir. Mahkeme, şikâyetlerin geri kalanını reddetmiştir.

9. Mahkeme, 1 Kasım 2001 tarihinde, Bölümlerinin oluşumunda değişikliğe gitmiştir (İçtüzük 25 § 1. madde). Söz konusu bu dava, yeni oluşturulmuş Üçüncü Bölüme tahsis edilmiştir (İçtüzük 52 § 1. madde).

10. 27 Haziran 2002 tarihli kararıyla Mahkeme; başvuruların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikâyetleri ile Mahmut Memduh Uyan, İbrahim Levent Saçılanateş, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Höke ve Mustafa Aslan'ın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil şekilde yargılanma haklarına ilişkin yaptıkları şikâyeti saklı tutarak,başvurunun kısmi olarak kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

11. Yapılan yazışmaların ardından, Mahkeme Yazı İşleri Müdürü, 25 Eylül 2002 tarihinde, taraflara Sözleşme'nin 38 § 1 (b) maddesi anlamı dâhilinde davayı dostane çözümle sonuçlandırabileceklerini bildirmiştir. 23 ve 24 Ekim 2002, 5 Kasım 2002, 4 Aralık 2002 tarihlerinde başvurular ve 17 Aralık 2002, 7 ve 23 Ocak 2003 tarihlerinde Hükümet, davanın dostane çözümle sonuçlandırılmasını kabul eden resmi deklarasyon metinlerini ibraz etmiştir.

12. Başvuran Mahmut Memduh Uyan'ın temsilcisi Mehdi Bektaş, 25 Ekim 2002 tarihinde, Mahkemeyi, müvekkilinin davasının dostane çözümle sonuçlandırılmasını kabul etmediği hususunda bilgilendirmiştir.

13. Mahkeme, 11 Eylül 2003 tarihinde oybirliğiyle, başvurular Ali Alfatlı, Haşim Aydınçak, Nusrat Safa Akyürek, Ahmet Asena, İbrahim Levent Saçılanateş, Mehmet Kaplandur, Nevzat Cömert,Özgür Şahin, Bülent Forta, Hüseyin Cihan, Hasan Yorulmaz, Ahmet Kirami Kılınç, Mehmet Engin Höke, Mustafa Aslan ve Sedat Göçmen ile ilgili olduğu ölçüde taraflar arasında ulaşılan dostane çözümün

ardından davanın kayıttan düşürölmesine karar vermiştir. Başvuran Mahmut Memduh Uyan'ın başvurusunun ayrılmasına karar vermiş ve başvuran tarafından ileri sürölen şikâyetlerin incelemesini ertelemiştir.

14. Bu karar ile Mahmut Memduh Uyan tarafından 7 Haziran 1996 tarihinde yapılan şikâyetler esas bakımından incelenmiştir. Mahmut Memduh Uyan, metin boyunca “başvuran” olarak anılacaktır.

OLAYLAR

I. DAVAYA ÖZGÜ KOŞULLAR

15. Başvuran, 2 Şubat 1985 tarihinde yakalanmış ve polis tarafından gözaltına alınmıştır. Dev-Yol (Devrimci Yol) isimli yasadışı örgüte üye olmakla suçlanmıştır. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi, 18 Mart 1985 tarihinde, başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

16. Askeri Savcı, 26 Şubat 1982 tarihinde, aralarında başvuranın da bulunduğu yedi yüz yirmi üç davalı hakkındaki suçlamaları içeren iddianameyi Ankara Sıkıyönetim Mahkemesine sunmuştur. Askeri savcı, başvuranı, Ceza Kanunu'nun 146 § 1 ve 168 § 2 maddelerine aykırı olarak, amacı anayasal düzeni yıkmak ve yerine Marksist-Leninist ilkelere dayalı bir sistem getirmek olan örgüte üye olmakla suçlamıştır.

17. Sıkıyönetim Kanunu kaldırıldıktan sonra, Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi, 4. Kolordu Komutanlığı Sıkıyönetim Mahkemesi adını almıştır.

18. Sıkıyönetim Mahkemesi, 19 Temmuz 1989 tarihinde, başvuranı suçlu bulmuş ve idam cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir. Başvuran, hakkındaki mahkûmiyet kararını temyiz etmiş ve dava, Askeri Yargıtay'a gönderilmiştir.

19. Sıkıyönetim mahkemelerinin yetkisini ilga eden 26 Aralık 1994 tarihli yasanın yayımlanmasının ardından, bu mahkemelerce görülen davalara bakma yetkisi Yargıtay'a geçmiş ve dosyalar Yargıtay'a gönderilmiştir.

20. Başvuran, 6 Şubat 1995 tarihinde, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

21. Yargıtay, 27 Aralık 1995 tarihinde, başvuranın mahkûmiyetini onamıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

22. İlgili iç hukuk ve uygulamaya ilişkin açıklamalar, 4 Eylül 2001 tarihli *Karar ve Hükümler Derlemesi* 2000-IX, *Şahiner / Türkiye* kararından ulaşılabilir.

23. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 327. maddesinde "kesinleşmiş bir kararda mahkûmiyetine karar verilmiş kişinin yeniden yargılanabileceği" durumlar belirtilmektedir.

Söz konusu bu hüküm, 4793 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile değiştirilmiştir. Bu yeni Kanun hükmü ile yargılamaların yeniden açılabilmesi altıncı durum metne eklenmiştir:

"Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu halde, muhakemenin iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir."

4793 sayılı Kanun, 3 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun'un geçici 1. maddesi ile, 3. madde sadece iki durum açısından uygulanabilmektedir: bu durumlar; Mahkemenin, Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce kesinleşmiş olan bir karar vermiş olması ve Mahkemenin, Kanun yürürlüğe girdikten sonra yapılan bir başvuru hakkında nihai karar vermesidir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 6 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

1. Yargılamaların uzunluğu hakkında

24. Başvuran, hakkında yürütülen ceza yargılamalarının uzunluğundan şikâyetçi olmuştur. Bu bağlamda, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İlgili madde hükmü, konuyla ilgili olduğu ölçüde, aşağıdaki gibidir:

“Herkes davasının, cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların bir mahkeme tarafındanmakul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

25. Hükümet, başvuranın iddiasını reddetmiştir. Başvurana isnat edilen suçlamaların mahiyeti ve başvuran dâhil 723 davalıdan oluşan kapsamlı bir dava olduğu göz önüne alındığında söz konusu davanın karmaşık yapıda olduğunu ileri sürmüştür. Davalıların tamamının Dev-Yol faaliyetlerine katılım sağlayıp sağlamadıklarının tespit edilmesi gerekliydi. Hükümet, tüm bu faktörlerin yargılamaların neden uzun sürdüğünü ortaya koyduğunu ve bu bağlamda adli makamlara yüklenebilecek bir ihmal veya gecikmenin söz konusu olmadığını ileri sürmüştür.

(a) Dikkate alınacak süreler hakkında

26. Mahkeme; yargılama işlemlerinin, başvuranın yakalandığı tarih olan 2 Şubat 1985 tarihinde başladığını ve Yargıtay’ın başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararını onadığı tarih olan 27 Aralık 1995 tarihinde sona erdiğini dikkate alır. Bu nedenle başvuran hakkındaki yargılama işlemleri, yaklaşık on bir yıl sürmüştür.

27. Mahkemenin zaman bakımından yargı yetkisi kapsamına, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkını tanıma beyanının verildiği tarih olan 28 Ocak 1987 tarihinden itibaren geçen sekiz yıl on bir aylık süre girmektedir (bk. *Cankoçak/Türkiye*, no. 25182/94 ve 26956/95, §§ 25-26, 20 Şubat 2001). Ancak, yukarıda bahsedilen beyanın verildiği tarihte devam etmekte olan yargılamaların durumu göz önüne alınmalıdır (yukarıda anılan karar, §§ 25). Söz konusu bu tarihte, yargılama işlemleri hâlihazırda yaklaşık iki yıldır devam etmekteydi.

(b) Yargılamaların uzunluğunun makul olup olmadığı hakkında

28. Mahkeme, hem ilk derece mahkemesi hem de temyiz sürecinde kayda değer gecikmelerin yaşandığı kanaatindedir. Başvuran ve çok sayıda davalı hakkında açılan bu davanın karmaşık mahiyette olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte, yargılama işlemlerinin yaklaşık on bir yıl sürdüğünü ve toplam sürenin yaklaşık dokuz yılının Mahkeme değerlendirmesi kapsamına girdiğini dikkate alır. Aşırı uzun olan bu sürenin, davanın karmaşık mahiyetine dayandırılarak gerekçelendirilebilmesi mümkün değildir. Mahkeme; yargılama işlemlerinin uzunluğunun, sadece yerel mahkemelerin davayı gerektiği şekilde özenle ele almamış olması gerekçesiyle açıklanabileceği kanaatindedir (bk. yukarıda anılan *Cankoçak* kararı, § 32).

29. Elindeki tüm delilleri ve konuya ilişkin içtihadını (bk. yukarıda anılan *Cankoçak* kararı, § 33 ve yukarıda anılan *Şahiner* kararı) dikkate alan Mahkeme, başvuran hakkındaki yargılamaların uzunluğunun “makul süre” koşulunu karşılamadığına karar vermiştir.

30. Bu nedenle, Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Sıkıyönetim Mahkemesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında

(a) Tarafların beyanları

31. Başvuran, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca, iki askeri hâkim, iki sivil hâkim ve bir subay üyeden oluşan Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yargılandığı ve mahkûm edildiği için bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil şekilde yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hukuki eğitimi olmayan subay üye, sıkıyönetim komutanına karşı sorumludur. Kürsüde yer alan iki askeri hâkim, silahlı kuvvetlerde hizmet vermekte olan askerdir ve üstlerinden emir almaktadır. Bu amaçla silahlı kuvvetler tarafından kendileri hakkında düzenlenen askeri disiplin ve değerlendirme raporlarına tabidirler. İlgili olduğu ölçüde Sözleşme'nin 6 § 1. maddesi şunu öngörmektedir:

“Herkes davasının, cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

32. Davalı Hükümet başvuranın bu iddiasına karşılık olarak, Sıkıyönetim Mahkemesi kürsüsünde görev yapan iki askeri hâkim ve iki sivil hâkimin, Anayasa'da belirtilen yargı bağımsızlığı ve dokunulmazlığı teminatlarına sahip olduğunu belirtmiştir. Kürsüde yer alan subay üyenin yegâne görevinin ise duruşmanın uygun şekilde yürütülmesini sağlamak olduğunu ve bu bağlamda başka bir hukuki yetkisinin olmadığını dile getirmiştir.

33. Hükümet ayrıca, Sıkıyönetim Mahkemelerinde görev yapan askeri hâkimlerin atanması ve değerlendirilmesine ilişkin usulün ve bu hâkimlerin yargı görevlerini yerine getirirken sahip oldukları teminatların, Mahkemenin bu konuya ilişkin içtihatlarında öngörülen kriterleri kusursuz şekilde karşıladığını da ileri sürmüştür.

(b) Mahkemenin değerlendirmesi

34. Mahkeme; bir mahkemenin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca “bağımsız” olarak nitelendirilebilip nitelendirilemeyeceğinin tespit edilmesi için, diğer hususların yanı sıra mahkeme üyelerinin atandığı yöntem ve bu üyelerin görev süreleri, dışarıdan gelecek baskıların önlenmesi için mevcut olan tedbirlerin varlığı ve mahkemenin bağımsızlık görüntüsü sergileyip sergilemediği gibi hususların dikkate alınması gerektiğini hatırlatır (bk.,diğer pek çok karar arasından,*Findlay/ Birleşik Krallık*, 25 Şubat 1997 tarihli karar, *Derlemeler* 1997-I, s. 281, § 73).

35. Mahkeme; 6 § 1 madde amaçları kapsamında, “tarafsızlık” niteliğinin, ilgili davaya bakan yargıcın kişisel kanaati ve tutumunu temel alan öznel kıstas ile bunun yanı sıra, söz konusu hâkiminbu bağlamdaki haklı şüpheleri önlemek için yeterli teminat sağlayıp sağlamadığının tespit edilmesi anlamına gelen nesnel kıstasa göre belirlenmesi gerektiğini anımsatır. (bk.,diğer kararlar arasından, *Bulut / Avusturya*, 22 Şubat1996 tarihli karar, *Derlemeler*1996-II, s. 356, § 31, ve *Thomann/ İsviçre*, 10 Haziran 1996 tarihli karar, *Derlemeler*1996-III, s. 815, § 30). Mahkeme nezdinde mevcut davada bu kıstaslardan sadece ikincisinin söz konusu olduğu hususunda herhangi bir itirazda bulunulmamıştır.

36. Başvuranın mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin savları aynı fiili duruma dayalı olduğu için mevcut davada tarafsızlık konusunu bağımsızlık kavramından ayrı tutmak mümkün görünmemektedir. Mahkeme, bu bağlamda her iki hususu birlikte değerlendirecektir (bk. *Langborger / İsveç*, 22 Haziran 1989 tarihli karar, SeriA no. 155, s. 16, § 32).

37. Mahkeme, Anayasa'nın 145. maddesi ve 13 Mayıs 1971 tarihli 1402 sayılı Kanun'un sıkıyönetim mahkemelerinin yasal çerçevesini ve işleyişini düzenlediğini belirtir (bk. yukarıda § 17). Bu mahkemeler, iki sivil hâkim, iki askeri hâkim ve bir subay üyeden oluşmaktadır.

Mahkeme, bu bağlamda, taraflar arasında iki sivil hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda ihtilaf olmadığını gözlemler. Bu nedenle, yapacağı

incelemeyi, sıkıyönetim mahkemelerinin üyeleri olarak görev yapan askeri hâkim ve subay üyenin mevcut durumu ile sınırlandıracaktır.

38. Mahkeme; bu mahkemelerde görev yapan iki askeri hâkimin, Genelkurmay Başkanlığı Personel Başkanı, Adli Müşaviri ile atanacakların mensup olduğu Kuvvet Komutanlığının Personel Başkanı ile Adli Müşaviri ve Milli Savunma Bakanlığı Askeri Adalet İşleri Başkanından oluşan kurul tarafından seçildiğini vebu şekilde seçilen askeri hâkimlerin, Genelkurmay Başkanının oluru ile ve Savunma Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan kararname ile atandıklarını belirtir.

Mevcut davada kıdemli albay olan subay üye ise, Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine ve askeri hâkimlerin atamalarını düzenleyen esaslar uyarınca atanmıştır. Subay üye, görevlendirilmesinin ardından bir yıl geçtikten sonra mahkemedeki görevinden alınabilmektedir.

39. Sıkıyönetim mahkemesi üyelerinin dış baskılardan korunmasına yönelik tedbirlerin varlığı hususunda ise Mahkeme, askeri hâkimlerin de sivil meslektaşları gibi aynı mesleki eğitimi aldıklarını vebu eğitim ile askeri yargı sisteminde muvazzaf sınıf statüsü kazandıklarını belirtir. Ayrıca, askeri hâkimler, sivil hâkimlerin sahip oldukları aynı anayasal güvencelere sahiptir. Birey olarak görev yaptıkları sıkıyönetim mahkemesi üyeleri olarak rızaları olmadan görevden alınamazlar veya erken emekliye sevk edilemezler. Anayasaya göre, bağımsız olmalıdırlar ve hiçbir makam, yargı yetkilerinin kullanımında hâkimlere talimat veremez veya görevlerini yerine getirme konusunda etkide bulunamaz(bk. *Incal/ Türkiye*, 9 Haziran 1998 tarihli karar, *Derlemeler*1998-IV, ss. 1571-72, § 67,ve *Çıraklar / Türkiye*, 28 Ekim 1998 tarihli karar, *Derlemeler*1998-VII, s. 3073, § 39).

40. Diğer yandan, bu hâkimlerin statülerinin diğer yönleri gereği bağımsızlık ve tarafsızlık hususlarıgündeme gelmektedir. İlk olarak, askeri hâkimler hala orduya bağlı, emirleri idareden alan silahlı kuvvetler mensubudurlar. İkinci olarak, başvuranın haklı olarak ileri sürdüğü üzere,

askeri hâkimler askeri disipline tabi olmaya devam etmektedirler ve ordu tarafından bu maksada hizmet etmek için haklarında sicil fişleri derlenmektedir. Bu nedenle, terfi edebilmeleri için haklarında hem idari üstlerinden hem de yargı alanındaki üst merciler tarafından olumlu sicil değerlendirmesi yapılmalıdır (bk. yukarıda anılan *Mitap ve Müftüoğlu*, Komisyon görüşü, s. 424, § 104). Son olarak, atanmalarına ilişkin kararlar, büyük ölçüde idari yetkililer ve silahlı kuvvetler tarafından verilmektedir.

Sıkıyönetim mahkemesinde görev alan subay üye açısından ise Mahkeme, subay üyenin sıkıyönetim komutanının ve/veya bağlı olduğu kuvvetler komutanının sicil astı olduğunu dikkate alır. Hiçbir şekilde anılan yetkililerden bağımsız değildir.

41. Mahkeme; sıkıyönetim mahkemelerinin, anayasal düzene ve demokratik rejime zarar vermeyi amaçlayan suçları ele almak üzere kurulduğunu belirtir. Bu mahkemelerin, olağanüstü hal yetkileri bulunmakta olup; silahlı kuvvetlerin ülkenin “iç güvenliğini” sağlama görevini üstlendiği ve bölge komutanlığının kontrolündeki bölgede meydana gelen şiddet olaylarını bastırmak için polis yetkilerini kullandığı sıkıyönetim kanunun hâkim olduğu dönemde faaliyet göstermeleri gerekmiştir.

42. Ancak, Sözleşmeye Taraf Devletlerde bu tür mahkemelerin kurulmasının gerekli olup olmadığını teoride değerlendirmek veya ilgili uygulamayı incelemek Mahkemenin görevi olmayıp; Mahkemenin bu bağlamdaki görevi, anılan mahkemelerden birinin gerçekleştirdiği işlemin, başvuranın adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediğini tespit etmektir (bk, diğer kararlar arasından, yukarıda anılan *Incal* kararı, s. 1572, § 70).

43. Mahkemeye göre, verilen izlenim de önem teşkil etmektedir. Söz konusu olan husus, demokratik toplumdaki mahkemelerin kamu üzerinde, bunun da ötesinde, cezai yargılamalarla ilgili olduğu ölçüde, sanık üzerinde oluşturduğu güvendir (bk., diğer kararlar arasından, *Hauschildt/ Danimarka*, 24 Mayıs 1989 tarihli karar, Seri A no. 154, s. 21, § 48). Bir davada, ilgili mahkemenin bağımsız veya tarafsız olmadığı kaygısının ortaya çıkması için

haklı sebebin var olup olmadığına karar verirken, sanığın bakış açısı belirleyici faktör olmamakla birlikte önem arz etmektedir. Sanığın şüphelerinin objektif olarak gerekçelendirilebilip gerekçelendirilemeyeceği belirleyici faktördür (bk. yukarıda anılan *Incal* kararı, s. 1572-73, § 71).

44. Mahkeme, bu bağlamda, mevcut davada olduğu gibi mahkeme üyelerinin, diğer taraf karşısında görevleri ve hizmetlerinin yapısı gereği ast konumda olan kişilerden oluştuğu durumlarda sanıkların bu kişilerin bağımsızlığı hakkında haklı olarak şüphe duyabilecekleri kanaatindedir. Bu durum, mahkemelerin demokratik toplumda uyandırması gereken güveni ciddi biçimde etkilemektedir (bk., *bu davaya uygulanabildiği ölçüde, Sramek/ Avusturya*, 22 Ekim 1984 tarihli karar, Seri A no. 84, s. 20, § 42). Buna ilaveten, Mahkeme; bir sivilin, kısmi olarak da olsa silahlı kuvvetler üyelerinden oluşan mahkeme huzuruna çıkarılmak zorunda kalmasına büyük önem atfetmektedir (bk. yukarıda anılan *Incal* kararı, s. 1573, § 72).

45. Yukarıdaki açıklamalar ışığında Mahkeme, Devletin anayasal düzenini yıkmaya teşebbüs etmek suçlamaları nedeniyle sıkıyönetim mahkemesinde yargılanan başvuranın, sıkıyönetim komutanının emrinde görev yapan iki askeri hâkim ve bir subay üyeden oluşan bir mahkeme heyeti tarafından yargılanması hususunda kaygı duyması için geçerli sebebin var olduğu kanaatindedir. Bağımsızlığı ve tarafsızlığı hususunda şüphe olmayan iki sivil hâkimin mahkeme heyetinde bulunması bu bağlamda bir fark yaratmamaktadır (bk. yukarıda anılan *Langborger* kararı, s. 16, § 36).

46. Sonuç olarak, başvuranın sıkıyönetim mahkemesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin yaşadığı kaygıların objektif olarak haklı gerekçeye dayandığı kabul edilebilir.

Bu bağlamda Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

47. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuk bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

48. Başvuran, uğradığı maddi ve manevi zararlarının tazmini için 20,000 ile 30,000 avroarasında tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Hükümet, başvuranın maddi zararını destekler nitelikte delil sunmadığını ileri sürmüş ve Mahkemeyi başvuranın taleplerini kabul etmemeye davet etmiştir. Mahkeme, başvurana tazminat ödenmesine hükmetmeyi gerekli görmesi halinde, Hükümet; Mahkemeyi, delil veya belge ile desteklenmeyen taleplerde bulunulması suretiyle tazminat sürecinin suiistimal edilmesine olanak tanımayarak hakkaniyete uygun maddi tazminat miktarına hükmetmeye davet etmiştir.

Manevi tazminat açısından ise Hükümet, başvuranın talep ettiği meblağların aşırı ve bu nedenle kabul edilemez olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranın iddialarının doğruluğunu kanıtlayacak delillerin olmaması göz önüne alındığında, manevi tazminat miktarı açısından sadece sembolik bir meblağa hükmedilmesinin hakkaniyete uygun olacağını belirtmiştir.

50. Mahkeme; başvuranın bağımsız ve tarafsız olmayan bir mahkeme heyeti tarafından yargılanması nedeniyle ihlal tespitinde bulunmasının, başvuranın yaşadığı manevi zarar açısından yeterli tazmin teşkil ettiği kanaatindedir (bk. yukarıda anılan *Incal* kararı s. 1575, § 82, ve yukarıda anılan *Çıraklar*, kararı. 3074, § 45).

Mahkeme, cezai yargılamaların makul olmayan uzunluğuna ilişkin olarak Sözleşme’nin ihlal edildiği hususuna ilişkin yaptığı tespiti temelinde

tazminata hükmedebileceğini ve bu doğrultuda hesaplama yapabileceğini yineler (bk., yukarıda anılan *Cankoçak* kararı, § 37).

51. Mahkeme, hakkında yürütülen yargılama işlemlerinin toplam süresi dikkate alındığında, başvuranın belirli ölçüde üzüntü duyduğu kanaatindedir. Hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, başvurana 11,000 avro ödenmesine karar vermiştir.

52. Mahkemenin; başvuranın Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi anlamı dâhilinde bağımsız ve tarafsız olmayan bir mahkeme tarafından mahkûm edildiğini tespit etmesi halinde, kural olarak başvurana sağlanacak en uygun tazmin yolunun, başvurana bağımsız ve tarafsız olan bir mahkeme tarafından makul süre içerisinde yeniden yargılanma hakkının tanınması olduğu kanaatindedir.

B. Masraf ve giderler

53. Başvuran, tahakkuk eden masraf ve giderlere ilişkin olarak herhangi bir makbuz veya fatura ibraz etmemiş ve bu başlık altında yaptığı masraflar açısından ödenmesine karar verilecek meblağı Mahkemenin takdirine bırakmıştır.

54. Hükümet, sadece fiili olarak tahakkuk etmiş masrafların geri ödenebileceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda, yapılan tüm masraf ve giderlerin başvuran veya temsilcisi tarafından belgelendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yuvarlak rakamlar veya listelerin yapılan masrafları belgeleyecek ilgili ve gerekli belgeler olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Başvuranın temsilcisinin yapılan masraf ve giderleri kanıtlamak için fatura veya belge ibraz etmediğine dikkat çekmiştir.

55. Hakkaniyet temelinde ve içtihadında (bk., diğer kararlar arasından, *Demicoli / Malta*, 27 Ağustos 1991 tarihli karar, Seri A no. 210, s. 20, § 49 ve yukarıda anılan *Şahiner* kararı, § 55), yer alan kıstaslar doğrultusunda

karar vererek Mahkeme, masraf ve giderlerinin karşılanması için başvurana 2,000 avro ödenmesinin makul olduğuna kanaat getirmiştir.

C. Gecikme faizi

56. Mahkeme, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğu kanaatindedir.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Cezai yargılamaların uzun olması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;
2. Başvuranın, bağımsız ve tarafsız olmayan sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. (a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde; ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilecek şekilde aşağıdaki miktarların ödenmesine:
 - (i) Manevi tazminat olarak, 11,000 avro(dokuz bin iki yüz avro) ödenmesine;
 - (ii) Masraf ve harcamalara ilişkin olarak, ortaya çıkabilecek katma değer vergisi hariç olmak üzere, 2,000 avro (iki bin avro) ödenmesine;
- (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;

4. Başvuranların adil tazmin taleplerinin geri kalanının reddine;

Karar vermiştir.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca, 30 Ekim 2003 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Mark VİLLİGER
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

GeorgRESS
Başkan